
Uzaktan Eğitim Sürecinde Kuram, Yöntem ve Yaklaşımlar

Prof. Dr. Yasemin GÜLBAHAR

Doç. Dr. Filiz Kalelioğlu

Uzaktan Eğitim Kuramları

- Uzaktan eğitimle birlikte eğitim kurumları sanal okullara dönüşmekte, öğrenmenin yaşı sınırsız olmakta ve tüm bunlara bağlı olarak öğretmenlerin üstlendiği roller değişmektedir. Yeni teknolojilerin yol açtığı bu değişim, öğrenme alanında var olan kuramların yanı sıra farklı bakış açılarını ele almayı gerektirmektedir.
- Geleneksel eğitim ortamları yerini elektronik ortamlara bıraktıkça, öğrenci ve öğretmen özellikleri ve diğer bileşenlerin yeniden tanımlanması gerekmektedir.

Uzaktan Eğitim Kuramları

- Davranışçı Öğrenme Kuramı
- Bilişsel Öğrenme Kuramı
- Yapılandırmacı Öğrenme Kuramı
- Yetişkin Eğitimi Kuramı
- Bağımsız alışma Kuramı
- Öğretimin Sanayileşmesi Kuramı
- Bağlantıcı Öğrenme Kuramı
- Sosyal Öğrenme Kuramı
- Etkileşim ve İletilişim Kuramı

Davranışçı Öğrenme Kuramı

Öğrenmenin ancak gözlenebilir davranış değişikliği sonucunda anlaşıldığını savunurlar.

- ❑ Öğrencilerin ders sonunda ulaşacağı kazanımlar açıkça belirtilmelidir.
- ❑ Düzey belirleme ve kendini değerlendirme amacıyla öğrencilere çeşitli alternatifler sunulabilir (Ally, 2008).

Davranışçı Öğrenme Kuramı

- Öğrencilere, kendi öğrenme süreçlerini izleyebilmek için uygun yöntemlerle hızlı ve ayrıntılı bir şekilde dönüt verilebilir.
- Öğretim materyallerinin içeriği, basitten karmaşığa doğru, var olan bilgilerden yeni öğrenilenlere doğru, bilgiden uygulamaya doğru olacak şekilde mantıksal bir şekilde yapılandırılmalıdır.

Bilişsel Öğrenme Kuramı

Öğrenmeyi içsel bir süreç olarak kabul etmektedir ve bu süreçte ön bilgi, bilgi işleme süreci ve bilginin nasıl kodlandığı üzerinde durulmaktadır.

- Algıyı kolaylaştırma ve dikkati çekme için çeşitli stratejiler denenebilir.
- E-öğrenme ortamlarında, öncelikli olarak öğrencinin bilişsel olarak bilgiyi almaya hazır olup olmadığı önemlidir.

Bilişsel Öğrenme Kuramı

- Sunulan bilgi, öğrenme sürecini etkili kılabilecek şekilde anlamlı parçalara bölünerek sunulmalıdır.
- Öğrencilerin uygulama, analiz, sentez, yorumlama ve değerlendirme yaparak bilgiyi içselleştirmelerini sağlayan tüm stratejiler kullanılabilir.
- Öğrencilere, farklı öğrenme stillerine uygun ve kendi öğrenme tercihlerine göre seçebilecekleri etkinlik seçenekleri sunulabilir.
- İçerik, bireysel farklılıklar dikkate alınarak sunulmalıdır.

Bilişsel Öğrenme Kuramı

- Öğrencileri e-öğrenme sürecinde hem içsel olarak hem de dışsal olarak güdülemek için stratejiler kullanmak uygun olacaktır.
- Öğrenciler, bilişsel becerilerini kullanabilmeleri için teşvik edilmeli ve etkinlikler bu düşünceyi destekler biçimde tasarlanmalıdır.
- Öğrenmenin kalıcılığını arttırmak için, farklı ortamlara ve gerçek hayata uyarlanabilir etkinlikler kullanılmalıdır.

Yapılandırmacı Öğrenme Kuramı

Kişinin çevreyi kendi yorumuna dayalı olarak algılaması olarak oluşur, süreçte öğrenci aktiftir. E-öğrenme ortamlarında bu kuramın uyarlanması şu öneriler doğrultusunda gerçekleşebilir (Ally, 2008).

- E-öğrenme sürecinde öğrencilerin sürekli aktif olarak rol alacakları uygulamalar yaptırılmalı ve etkinlikler buna göre düzenlenmelidir.
- Anlamlı öğrenmenin oluşabilmesi için içeriğin tüm boyutları olabildiğince üst düzey etkileşim içermesi önemlidir.

Yapılandırmacı Öğrenme Kuramı

- Yapılandırmacı öğrenmeyi yönlendirmek için işbirliğine ve yardımlaşmaya dayalı etkinlikler tasarlanabilir.
- Öğrenciler kendi öğrenme süreçlerini kontrol edebilmelidir.
- Öğrencilerin öğrendikleri bilgileri yansıtabilecekleri uygulamalar ve ortamlar hazırlanmalıdır.

Yapılandırmacı Öğrenme Kuramı

- İçerik, bilgiyi anlamlı kılacak şekilde yapılandırılmalıdır.
- Öğrenciler süreçte sosyal olarak yer aldıklarını hissedebilecekleri bir yaşantı geçirebilmelidir.

Yetişkin Eğitimi Kuramı

- Knowles (1990) tarafından tartışılan bu kuram, etkili bir yetişkin eğitiminin ancak yetişkinlerin özellikleri doğrultusunda tasarlanan bir yaklaşımla başarılı olabileceğini öne sürmektedir.
- Bu kapsamda yetişkin eğitimi kuramınının temel taşlarını oluşturan varsayımlar (Knowles, 1996) ve her biri için e-öğrenme sürecinde neler yapılabileceğine ilişkin çeşitli öneriler vardır.

Yetişkin Eğitimi Kuramı

- Yetişkinlere uygun bir öğrenme ortamının yaratılması
- Katılımcı bir organizasyon yapısı yaratılması
- Hissedilen ve olması gereken yetişkin ihtiyaçlarının incelenmesi
- Yönlendirmelerin oluşturulması
- Etkinliklere ilişkin tasarımların geliştirilmesi
- Hedeflere yönelik planlamanın yapılması

Bağımsız Çalışma Kuramı

Wedemeyer, bağımsız çalışma sistemlerinin 6 özelliği olduğunu belirtmektedir.

- ❑ Öğrenci ve öğretmen ayrı yerlerde bulunabiliyor.
- ❑ İletişim yazılı veya farklı medyalar aracılığı ile yürütülüyor.
- ❑ Öğretim bireyselleştiriliyor.
- ❑ Öğrenme, öğrenci etkinlikleri sonucu meydana geliyor.
- ❑ Öğrenme, öğrencinin kendi çevresinde erişilebilir duruma geliyor.
- ❑ Her öğrenci kendi öğrenme sorumluluğunu alıyor.

Bağımsız Çalışma Kuramı

Moore (1994) ise, uzaktan eğitimi öğrenci-yönetiminde ve öğretmen yönetiminde olarak ikiye ayırmakta ve özellikle iki değişken üzerinde durmaktadır.

- ❑ **Öğretmen ve öğrenci arasındaki uzaklık:**

Uzaktan eğitimin 2 boyuttan oluştuğunu söylüyor: çift-yönlü iletişim (diyalog) ve programın öğrenci ihtiyaçlarını karşılama düzeyi (yapı).

- ❑ **Öğrenci sorumluluğu ve kararlılık:**

Kendi öğrenme sorumluluğunu almalı, öğretmenden çok az yardım istemeli, aktif olmalı

Bağımsız Çalışma Kuramı

Her iki durumda;

- öğrencinin bağımsızlık düzeyi,
- eğitmen ile öğrenci arasındaki uzaklık, ve
- çift yönlü iletişimin gerekliliği

vurgulanmaktadır.

Öğretimin Sanayileşmesi Kuramı

Peters (1988), uzaktan eğitim sürecine endüstriyel açıdan bakan bir yaklaşım geliştirmiş, ve şu kavramları geliştirmiştir:

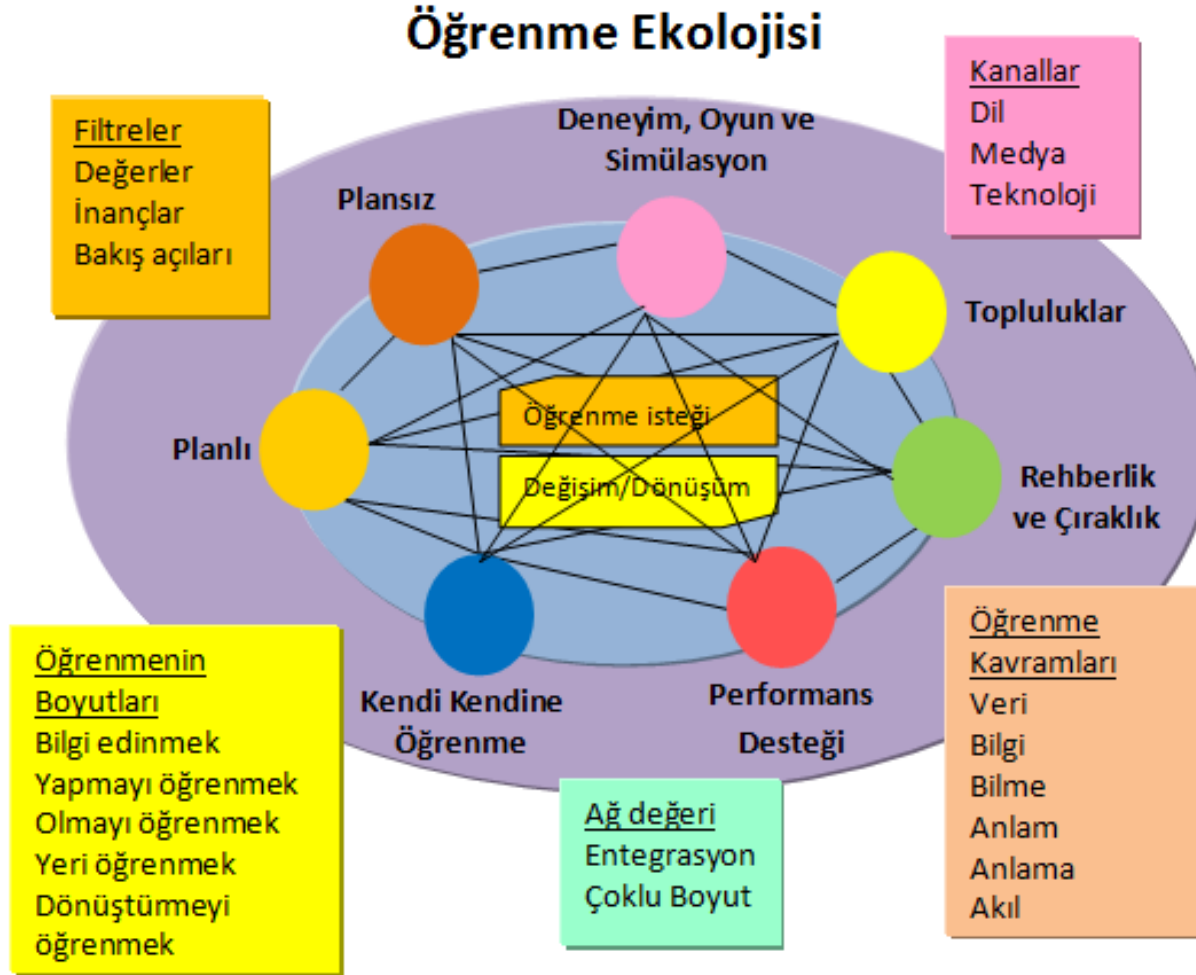
- Verimlileştirmek
- Çalışmanın Bölünmesi
- Mekanikleştirme
- Seri Üretim Hattı
- Seri Üretim
- Hazırlık Çalışmaları
- Planlama

- Organizasyon
- Bilimsel Kontrol Yöntemleri
- Resmîleştirme
- Standartlaştırma
- Görev Değişimi
- Nesnelleştirme
- Yoğunlaştırma ve Merkezileşme

Bağlantıcı Öğrenme Kuramı

- Teknolojik gelişmeleri ve bilgi çağının gereklerini yakalayabilmek için öğrenme-öğretme süreçlerini daha iyi açıklayan “Bağlantıcılık (Connectivism)” adlı yeni bir kuram ortaya konulmuştur (Downes, 2012; Siemens, 2004).
- “Bağlantıcılık Kuramı” hem bireylerin hem de örgütlerin nasıl öğrendiklerini açıklamaya çalışan bir kuramdır.
- Doğru ve güncel bilgiye ulaşmak yine kuramın vurguladığı en önemli noktalardan biridir.
- Karar verme, öğrenme sürecinin bir parçasıdır.
- Öğrenme bir bilgi yapılandırma süreci olarak görülmekte ve bu sürecin öğrenme araçları ve tasarım yaklaşımları ile desteklenmesinin çok önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Bağlantıcı Öğrenme Kuramı

Bağlantıcı Öğrenme Kuramı

Bu kuramın kuralları şu şekilde sıralanmıştır (Siemens, 2004).

- Öğrenme ve bilgi fikir farklılıklarında gizlidir.
- Öğrenme farklı bilgi kaynaklarının bağlantısı ile gerçekleşen bir süreçtir.
- Öğrenme teknolojik araç-gereçler ile gerçekleşebilir.
- Var olan bilgiden daha çok öğrenme kapasitesi önemlidir.
- Sürekli eğitimi desteklemek için bağlantıları kurmak ve genişletmek gereklidir.
- Fikirler, alanlar ve kavramlar arasındaki ilişkileri görmek en temel beceridir.
- Yeterli ve güncel bilgiye ulaşmak tüm öğrenme etkinliklerinin temelinde olmalıdır.
- Karar verme öğrenme sürecinin bir parçasıdır. Neyin öğrenileceği konusunda karar vermek ve karşılaşılan bilgiyi eleştirmek çok önemlidir, çünkü bugün doğru olan bir bilgi yarın değişebilir ve bu durum kararları etkileyebilir.

Sosyal Öğrenme Kuramı

- Sosyal öğrenme, sosyal medyayı sadece yönetim amaçlı kullanmak ya da haberlere ulaşmak değildir.
- Sosyal öğrenme, sosyal bir grup içerisinde gerçekleşir. Bu grup bir eğitmen eşliğinde olabileceği gibi bir çalışma grubu, bir sınıf öğrenci, bir kurumda bir bölüm ya da bir meslek grubu olabilir.
- Sosyal öğrenme kapsamında birçok sosyal grup bulunmaktadır;
 - Uygulama topluluğu (community of practice)
 - Öğrenen topluluklar (learning communities)
 - Mesleki ağ (professional network)
 - Kişisel ağ (personal network)

Etkileşim ve İletişim Kuramı

Holmberg (1995), genel iletişim kuramı kapsamında yer alan, “yönlendirilmiş eğitici diyalog” olarak adlandırdığı bir yapı önermiştir.

- Öğrenmenin merkezi, öğretmen ve öğrenci arasındaki etkileşimdir.
- Duyuşsal katılım öğrenci memnuniyetini etkiler.
- Memnuniyet motivasyonu destekler.
- Karar sürecine katılım, öğrenci memnuniyeti açısından önemlidir.

Etkileşim ve İletişim Kuramı

- Güçlü bir motivasyon öğrenmeyi yönlendirir.
- Samimi iletişim ve kolay erişim, diğer boyutları destekler.
- Öğretimin etkililiği, öğrencinin ne kadar öğrendiği ile belirlenir.
- Yüz yüze eğitim almayan/alamayan öğrencileri kapsar.
- Bilişsel bilgi ve beceriler başta olmak üzere, duyuşsal ve devimsel öğrenmeler tamamen uzaktan gerçekleştirilir.

Etkileşim ve İletişim Kuramı

- Tüm öğretim süreçleri iletişim ve etkileşim sürecidir.
- E-öğrenme, davranışçı, bilişsel, yapılandırmacı ve diğer kuramsal temellerin uygulanabileceği bir öğretim yöntemidir.
- Kişisel ilişkiler, memnuniyet, aidiyet, öğrenciler ve öğretmenler arasındaki empati öğrenmeyi doğrudan etkileyen faktörlerdir.
- İçeriği aktarmanın etkili bir yolu olmakla birlikte, öğrencileri araştırma, keşfetme, sorgulama gibi kavramsal ve problem-tabanlı öğretim uygulamalarına yönlendirir.

Çevrimiçi Öğrenme ve Öğretim Yöntemleri

- Sunuş Yoluyla Öğretim Yöntemi
- Doğrudan Öğretim
- Kavram Öğretimi
- İş Birliğine Dayalı Öğretim
- Problem Tabanlı Öğretim
- Tartışma

Etkileşim Desenleri

- Öğretici etkileşim deseni
- Sunum etkileşimi
- Soru - cevap etkileşim deseni
- Mesaj gönder - yorum gönder etkileşim deseni
- İşbirlikçi doküman deseni
- Grup-tartışması deseni
- Küçük grup etkileşim deseni
- Panel-tartışma deseni
- Sempozyum etkileşim deseni
- Bir uzmana sor etkileşim deseni
- Bir akrana sor etkileşim deseni (Horton, 2012).

Tartışalım

- e-Öğrenme sürecinde farklı kuramların rolü nedir?
- e-Öğrenme sürecindeki farklı kuramlar, e-öğrenmenin tanımı ve uygulamasında farklılık yaratmakta mıdır?
- Öğrenme yöntemlerinin ve tekniklerinin çevrimiçi ortamlara uyarlanması sürecinde nelere dikkat edilmelidir?
- Etkileşim desenlerini seçerken nelere dikkat edilmelidir?